

MARIA KOLA-BEZKA

POTENCJAŁ EKONOMICZNO-FINANSOWY PRZEDSIĘBIORCZOŚCI W POLSCE – UJĘCIE REGIONALNE¹

Wprowadzenie

Przedsiębiorczość regionu jest z reguły utożsamiana z sektorem przedsiębiorstw funkcjonujących w regionie, stanowiących rdzeń gospodarki regionalnej i charakteryzujących jej profil. Niekiedy jest to określenie dla grupy przedsiębiorstw nowo powstałych. Jest to wąskie ujęcie przedsiębiorczości. Dla rozwoju regionu szczególne znaczenie ma działalność jednostek kreatywnych i innowacyjnych, wdrażających innowacje techniczne i organizacyjne, wykorzystujących zasoby wiedzy i technologie komunikacyjne, zdolnych do współpracy².

Przedsiębiorczość nie jest jednak cechą wyłącznie przedsiębiorstw i przedsiębiorców. Towarzyszy działalności podmiotów sektora publicznego i obywatelskiego. Staje się tym samym istotnym wyróżnikiem i składową kultury regionu³. Jest to przedsiębiorczość regionu w szerokim ujęciu. Tworzy ją całokształt okoliczności ekonomicznych, społecznych, prawnych, politycznych i osobowościowych, sprzyjających postawom przedsiębiorczym w regionie⁴.

Głównym przejawem przedsiębiorczości regionu, zarówno w wąskim, jak i szerokim ujęciu są niewątpliwie działające na jego terenie podmioty gospodarcze. Ich potencjał ekonomiczno-finansowy tworzy bazę gospodarki regionu i jest istotnym uwarunkowaniem jego rozwoju. Na potencjał ten składa się szereg elementów, takich jak liczba przedsiębiorstw funkcjonujących w regionie, finansowe efekty ich działalności operacyjnej, dokonywane przez nie inwestycje i wdrażane innowacje. Równie ważnym składnikiem tego potencjału jest kapitał ludzki przedsiębiorstw, czyli pracownicy wraz z ich wiedzą, doświadczeniem i kwalifikacjami. Szczególny udział w potencjale ekonomiczno-finansowym przedsiębior-

¹ Praca naukowa sfinansowana ze środków na naukę w latach 2010–2012 jako projekt badawczy NN114241838.

² Por.: A. Klasik: *Przedsiębiorczość i konkurencyjność a rozwój regionalny. Kluczowe pojęcia i metodologia*, [w:] *Przedsiębiorczy i konkurencyjny region w teorii i polityce rozwoju regionalnego*, red. A. Klasik, Biuletyn PAN KPZK, z. 218, Warszawa 2005, s. 11–13.

³ *Ibidem*, s. 17–19.

⁴ Por. S. Sudol: *Przedsiębiorstwo. Podstawy nauki o przedsiębiorstwie. Zarządzanie przedsiębiorstwem*, PWE, Warszawa 2006, s. 27, 32.

czości regionów mają przedsiębiorstwa zaliczane do sektora MŚP. Wynika to z dużej liczby podmiotów w tej grupie, co sprawia, że zajmują one znaczące miejsce w gospodarce regionu i odgrywają istotną rolę na regionalnym rynku pracy.

Celem niniejszego opracowania jest dokonanie pomiaru i międzyregionalnego porównania potencjału ekonomiczno-finansowego przedsiębiorczości w Polsce w wąskim ujęciu, tzn. przedsiębiorczości w rozumieniu sektora przedsiębiorstw działających w poszczególnych województwach. Ze względu na to, że potencjał ekonomiczno-finansowy przedsiębiorczości jest wypadkową wielu czynników, do realizacji powyższego celu wykorzystano metody wielowymiarowej analizy porównawczej. Pozwalają one bowiem uwzględnić wiele aspektów badanego zjawiska jednocześnie.

Pomiar potencjału ekonomiczno-finansowego przedsiębiorczości w regionach

Badanie potencjału ekonomiczno-finansowego przedsiębiorczości w województwach przeprowadzono na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego za lata 2005–2008, zamieszczonych w Banku Danych Lokalnych⁵.

Zbiór zmiennych potencjalnych składał się z 25 cech (tab. 1). Poważnym ograniczeniem w procedurze ich doboru była niekompletność danych statystycznych (będących realizacjami tych cech), które mogłyby posłużyć do scharakteryzowania potencjału ekonomiczno-finansowego przedsiębiorczości w regionach. Szereg informacji dotyczących np. działalności inwestycyjnej i innowacyjnej, a także działalności B+R przedsiębiorstw w ujęciu regionalnym GUS publikuje dopiero od 2007 roku. Międzyregionalne porównanie potencjału ekonomiczno-finansowego przedsiębiorczości w latach 2005–2008 wiązało się więc z ograniczeniem listy cech określających ten potencjał do tych z nich, dla których można było zgromadzić informacje o ich wartościach w poszczególnych latach badanego okresu. Wśród zmiennych charakteryzujących stan liczebny przedsiębiorstw znalazły się: X4, X5, X6, X7, X8 i X23. Za zmienne opisujące finansowe efekty działalności operacyjnej przedsiębiorstw przyjęto: X1, X12, X13, X14, X15, X16, X17, X18, X19, X20, X21 i X24. Informacje o działalności inwestycyjnej i innowacyjnej zawarte są w zmiennych X2 i X3, a o pracujących w przedsiębiorstwach w zmiennych X9, X10, X11, X22 i X25. Zmienne X9, X14, X15, X16, X19, X20, X21 i X24 pozwalają jednocześnie scharakteryzować potencjał MŚP w regionach.

Ze zbioru cech potencjalnych usunięto zmienne o słabych zdolnościach dyskryminacyjnych, przyjmując progową wartość współczynnika zmienności na poziomie 10%. Dla pozostałych zmiennych wyznaczono macierz korelacji i przyjmując krytyczną wartość współczynnika korelacji na poziomie 0,7 wykreślono z niej cechy satelitarne cech centralnych (metodą parametryczną). Ostatecznie otrzymano 9 cech diagnostycznych: X2, X3, X5, X7, X10, X12, X14, X15, X25. Zmienną X7, która była destymulantą, przekształcono

⁵ Według stanu w dniu 31.01.2011 r. rok 2008 był ostatni, dla którego GUS opublikował dane opisujące przedmiot badania.

Tabela 1

Zmienne potencjalne określające potencjał ekonomiczno-finansowy przedsiębiorczości

Symbol zmiennej	Nazwa zmiennej
X1	Dynamika produkcji sprzedanej przemysłu (% , rok poprzedni = 100)
X2	Nakłady inwestycyjne na 1 przedsiębiorstwo zatrudniające pow. 9 osób (mln zł)
X3	Nakłady na działalność innowacyjną na 1 przedsiębiorstwo przemysłowe (tys. zł)
X4	Liczba nowo powstałych spółek z udziałem kapitału zagr. na 100 tys. mieszkańców
X5	Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców
X6	Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców
X7	Liczba podmiotów gospodarczych wykreślonych z rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców
X8	Liczba podmiotów niefinansowych prowadzących działalność gospodarczą na 1 tys. mieszkańców
X9	Pracujący w przedsiębiorstwach o liczbie pracujących do 49 osób na 10 tys. mieszkańców
X10	Pracujący w podmiotach niefinansowych, prowadzących działalność gospodarczą na 1 przedsiębiorstwo
X11	Pracujący w podmiotach niefinansowych, prowadzących działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców
X12	Produkcja sprzedana przemysłu (podmiotów o liczbie pracujących pow. 9 osób) na 1 mieszkańca (zł)
X13	Produkcja sprzedana przemysłu na 1 mieszkańca (zł)
X14	Przychody podmiotów niefinansowych o liczbie pracujących do 49 osób na 1 podmiot (mln zł)
X15	Przychody podmiotów niefinansowych o liczbie pracujących do 9 osób na 1 podmiot (mln zł)
X16	Przychody podmiotów niefinansowych o liczbie pracujących od 50 do 249 osób na 1 podmiot (mln zł)
X17	Przychody podmiotów niefinansowych na 1 podmiot (mln zł)
X18	Udział kosztów w przychodach podmiotów niefinansowych (%)
X19	Udział kosztów w przychodach podmiotów niefinansowych o liczbie pracujących do 49 osób (%)
X20	Udział kosztów w przychodach podmiotów niefinansowych o liczbie pracujących do 9 osób (%)
X21	Udział kosztów w przychodach podmiotów niefinansowych o liczbie pracujących od 50 do 249 osób (%)
X22	Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w podmiotach niefinansowych (zł)
X23	Liczba spółek z udziałem kapitału zagr. na 10 tys. mieszkańców
X24	Udział sektora MŚP w produkcji sprzedanej przemysłu (%)
X25	Zatrudnieni w sektorze B+R w przedsiębiorstwach na 10 tys. mieszkańców

Źródło: opracowanie własne.

w stymulantę za pomocą formuły różnicowej. Zmiennym diagnostycznym nie przypisano współczynników wagowych, ponieważ uznano, że ich udział w tworzeniu potencjału ekonomiczno-finansowego przedsiębiorczości regionalnej jest równorzędny.

Kolejnym etapem postępowania było unormowanie różnoimiennych zmiennych diagnostycznych w celu doprowadzenia ich do porównywalności. Wykorzystano do tego formuły standaryzacji, unitaryzacji i normalizacji. Unormowane zmienne posłużyły do wyznaczenia sześciu pośrednich taksonomicznych mierników potencjału ekonomiczno-finansowego przedsiębiorczości w województwach⁶. Trzy z nich obliczono metodą wzorcową (tj. metodą Hellwiga z wykorzystaniem odległości euklidesowej), a kolejne trzy metodą bezwzorcową (tj. metodą sum standaryzowanych). Mierniki pośrednie zostały wykorzystane do obliczenia taksonomicznego ogólnego miernika potencjału ekonomiczno-finansowego przedsiębiorczości według wzoru⁷:

$$D_i = \frac{1}{6} \sum_M d_i^{*M},$$

gdzie d_i^{*M} – zunitaryzowana wartość pośredniego taksonomicznego miernika potencjału ekonomiczno-finansowego przedsiębiorczości województw.

Wyniki uzyskane w zaprezentowanym postępowaniu badawczym dla lat 2005–2008 zaprezentowano w tabeli 2.

Liderem w rankingu województw, według ogólnego taksonomicznego miernika potencjału ekonomiczno-finansowego przedsiębiorczości we wszystkich latach badanego okresu, było województwo mazowieckie. Odstawało ono zdecydowanie od pozostałych województw. Wartość ogólnego miernika taksonomicznego obliczonego dla regionu, który zajął drugie miejsce w rankingu w każdym z analizowanych lat – województwa śląskiego – była mniejsza od wartości tego miernika dla województwa mazowieckiego o ponad 0,6

⁶ Metody wyznaczania syntetycznych mierników pozwalających określić poziom złożonego zjawiska społeczno-ekonomicznego oraz metody porządkowania i klasyfikacji obiektów wielocechowych zostały opisane szczegółowo m.in. w: W. Pluta: *Wielowymiarowa analiza porównawcza w badaniach ekonomicznych*, PWE, Warszawa 1977; J. Pocięcha, B. Podolec, A. Sokołowski, K. Zając: *Metody taksonomiczne w badaniach społeczno-ekonomicznych*, PWN, Warszawa 1988; T. Grabiński, S. Wydimus, A. Zeliaś: *Metody taksonomii numerycznej w modelowaniu zjawisk społeczno-gospodarczych*, PWN, Warszawa 1989; J. Kurkiewicz, J. Pocięcha, K. Zając: *Metody wielowymiarowej analizy porównawczej w badaniach rozwoju demograficznego*, SGH, Warszawa 1991; A. Malina: *Wielowymiarowa analiza przestrzennego zróżnicowania struktury gospodarki Polski według województw*, Wyd. AE w Krakowie, Kraków 2004; A. Młodak: *Analiza taksonomiczna w statystyce regionalnej*, Difin, Warszawa 2006.

⁷ Ogólny taksonomiczny miernik potencjału ekonomiczno-finansowego przedsiębiorczości jest wzorowany na koncepcji miernika taksonomicznego, zaprezentowanej w opracowaniu M. Piotrowskiej-Trybull i P. Renieckiego, wykorzystanej również w pracy W. Kosiedowskiego. Zob. szerzej: M. Piotrowska-Trybull, P. Reniecki: *Konkurencyjność polskich regionów wobec wyzwań globalizacji*, [w:] *Polityka rozwoju państw Europy Środkowo-Wschodniej. Aspekty makroekonomiczne i regionalne*, red. W. Karaszewski, S. Kunikowski, Oficyna Wydawnicza LEGA, Włocławek 2006, s. 273; W. Kosiedowski: *Regiony Europy Środkowo-Wschodniej w procesie integracji ze szczególnym uwzględnieniem wschodniego pogranicza Unii Europejskiej*, WN UMK w Toruniu, Toruń 2008, s. 159–161.

w 2005 roku, ponad 0,5 w 2006 roku, ponad 0,3 w 2007 roku i ponad 0,5 w 2008 roku. Różnica pomiędzy wartością miernika dla województwa śląskiego i miernika dla regionu trzeciego w rankingu wynosiła natomiast: 0,02 w 2005 roku, 0,15 w 2006 roku, 0,2 w 2007 roku i niecałe 0,01 w 2008 roku.

Tabela 2

Rankingi województw według wartości ogólnego taksonomicznego miernika potencjału ekonomiczno-finansowego przedsiębiorczości w latach 2005–2008

Województwo	2005		2006		2007		2008	
	<i>Di</i>	ranga	<i>Di</i>	ranga	<i>Di</i>	ranga	<i>Di</i>	ranga
Łódzkie	0,1755	10	0,0515	15	0,3609	6	0,2082	9
Mazowieckie	1,0000	1	1,0000	1	1,0000	1	1,0000	1
Małopolskie	0,3004	5	0,3146	4	0,3678	5	0,2422	8
Śląskie	0,3657	2	0,4729	2	0,6396	2	0,4175	2
Lubelskie	0,0806	14	0,1044	11	0,0568	14	0,0994	12
Podkarpackie	0,3450	3	0,2969	7	0,3536	7	0,2545	7
Podlaskie	0,1339	12	0,0893	12	0,0558	15	0,0200	15
Świętokrzyskie	0,1592	11	0,0598	14	0,1445	12	0,1914	10
Lubuskie	0,1011	13	0,1170	10	0,1866	11	0,0312	14
Wielkopolskie	0,3298	4	0,3179	3	0,4319	3	0,3155	4
Zachodniopomorskie	0,0014	16	0,0789	13	0,0291	16	0,0895	13
Dolnośląskie	0,2985	6	0,3032	6	0,3949	4	0,4078	3
Opolskie	0,2309	9	0,1805	9	0,3144	9	0,1026	11
Kujawsko-pomorskie	0,2529	8	0,2626	8	0,2271	10	0,2736	6
Pomorskie	0,2563	7	0,3067	5	0,3429	8	0,3066	5
Warmińsko-mazurskie	0,0437	15	0,0327	16	0,1122	13	0,0180	16

Objaśnienia: *Di* – ogólny taksonomiczny miernik potencjału ekonomiczno-finansowego przedsiębiorczości.

Źródło: opracowanie własne.

Różnice pomiędzy wartościami ogólnego miernika taksonomicznego dla dwóch momentów badanego okresu mogą służyć do określenia dynamiki zmian potencjału ekonomiczno-finansowego przedsiębiorczości w regionach. Nie wyrażają one jednak bezpośrednio rzeczywistego tempa rozwoju tego potencjału, lecz odzwierciedlają tempo zmian położenia danego regionu względem innych⁸. Największy wzrost ogólnego taksonomicznego miernika potencjału ekonomiczno-finansowego przedsiębiorczości w 2008 roku, w sto-

⁸ S. Wydymus: *Taksonometryczne metody badania dynamiki rozwoju społeczno-gospodarczego*, [w:] T. Grabiński, S. Wydymus, A. Zeliaś: *op.cit.*, s. 202.

sunku do 2005 roku, odnotowano w przypadku województw: dolnośląskiego (o ponad 0,1), zachodniopomorskiego (o prawie 0,09), śląskiego (o ponad 0,05) i pomorskiego (o ponad 0,05). Pierwsze z nich awansowało z miejsca 6. na miejsce 3., a drugie – z miejsca 16. na 13. Śląskie, pomimo dużej dynamiki zmiany położenia ze względu na stan potencjału ekonomiczno-finansowego przedsiębiorczości w stosunku do innych województw, zajmowało 2. miejsce w każdym z analizowanych lat. Pomorskie awansowało natomiast z 7. pozycji w 2005 roku na 5. w 2008 roku. Największy spadek wartości ogólnego miernika taksonomicznego zarejestrowano w przypadku województw: opolskiego (o ponad 0,12), podlaskiego (o ponad 0,11) i podkarpackiego (o ponad 0,09). Pierwsze z nich spadło w rankingu o dwie pozycje (z miejsca 9. w 2005 r. na 11. w 2008 r.), drugie o 3 pozycje (z miejsca 12. na 15.), a trzecie o 4 pozycje (z miejsca 3. na 7.). Oprócz województwa mazowieckiego i śląskiego, niezmienną pozycję w 2008 roku, w stosunku do 2005 roku, zachowało województwo wielkopolskie, które pomimo spadku wartości ogólnego miernika taksonomicznego było 4. w rankingu w obu tych latach. Niewielkie zmiany, tj. „przeskok” o jedną pozycję w rankingu, dotyczyły województw: łódzkiego i świętokrzyskiego, które awansowały w zestawieniu, oraz lubuskiego i warmińsko-mazurskiego, które spadły.

Klasyfikacja województw ze względu na poziom potencjału ekonomiczno-finansowego przedsiębiorczości

Rankingi województw według ogólnego taksonomicznego miernika potencjału ekonomiczno-finansowego przedsiębiorczości dla lat 2005–2008, wykorzystano również do pogrupowania województw w klasy skupiające regiony o zbliżonym poziomie tego potencjału, tzn. grupy regionów najbardziej do siebie podobnych pod względem wytypowanych do badania zmiennych. Grupowania dokonano metodą trzech średnich. Wyniki procedury klasyfikacyjnej zaprezentowano w tabeli 3.

Liczebność grupy województw o największym potencjale ekonomiczno-finansowym przedsiębiorczości (tj. I klasy) zmniejszyła się z czterech województw w 2005 roku do jednego w 2008 roku. W 2005 roku w tej klasie regionów znajdowały się zarówno województwa zaliczane do najbardziej rozwiniętych gospodarczo i społecznie (tj. mazowieckie, śląskie i wielkopolskie), jak i do najsłabiej rozwiniętych (podkarpackie). W roku 2005 województwo mazowieckie charakteryzowało się jednymi z najlepszych wartości ośmiu spośród dziewięciu cech diagnostycznych. Jedynie pod względem liczby podmiotów gospodarczych wykreślonych z rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców ustąpiło miejsca województwom: opolskiemu, świętokrzyskiemu, podkarpackiemu i łódzkiemu. Województwo śląskie charakteryzowało się największymi nakładami na działalność innowacyjną na 1 przedsiębiorstwo przemysłowe i największą produkcją sprzedaną przemysłu podmiotów o liczbie pracujących powyżej 9 osób na 1 mieszkańca. Była ona ponad 3 razy większa od produkcji sprzedanej przemysłu regionu najsłabszego pod tym względem (tj. Lubelskiego). O miejscu województwa wielkopolskiego w grupie regionów o największym potencjale

Tabela 3

Klasyfikacje województw według ogólnego taksonomicznego miernika potencjału ekonomiczno-finansowego przedsiębiorczości w latach 2005–2008

Klasa	2005	2006	2007	2008
I	Mazowieckie (1) Śląskie (2) Podkarpackie (3) Wielkopolskie (4)	Mazowieckie (1) Śląskie (2)	Mazowieckie (1) Śląskie (2)	Mazowieckie (1)
II	Małopolskie (5) Dolnośląskie (6) Pomorskie (7)	Wielkopolskie (3) Małopolskie (4) Pomorskie (5) Dolnośląskie (6) Podkarpackie (7) Kujawsko-pomorskie (8)	Wielkopolskie (3) Dolnośląskie (4) Małopolskie (5) Łódzkie (6) Podkarpackie (7) Pomorskie (8) Opolskie (9)	Śląskie (2) Dolnośląskie (3) Wielkopolskie (4) Pomorskie (5) Kujawsko-pomorskie (6) Podkarpackie (7)
III	Kujawsko-pomorskie (8) Opolskie (9)	Opolskie (9) Lubuskie (10) Lubelskie (11) Podlaskie (12)	Kujawsko-pomorskie (10) Lubuskie (11) Świętokrzyskie (12)	Małopolskie (8) Łódzkie (9) Świętokrzyskie (10)
IV	Łódzkie (10) Świętokrzyskie (11) Podlaskie (12) Lubuskie (13) Lubelskie (14) Warmińsko-mazurskie (15) Zachodniopomorskie (16)	Zachodniopomorskie (13) Świętokrzyskie (14) Łódzkie (15) Warmińsko-mazurskie (16)	Warmińsko-mazurskie (13) Lubelskie (14) Podlaskie (15) Zachodniopomorskie (16)	Opolskie (11) Lubelskie (12) Zachodniopomorskie (13) Lubuskie (14) Podlaskie (15) Warmińsko-mazurskie (16)

Uwagi i objaśnienia: I – klasa województw o dużym potencjale ekonomiczno-finansowym przedsiębiorczości. II – klasa województw o średnim potencjale ekonomiczno-finansowym przedsiębiorczości. III – klasa województw o małym potencjale ekonomiczno-finansowym przedsiębiorczości. IV – klasa województw o bardzo małym potencjale ekonomiczno-finansowym przedsiębiorczości. W nawiasach podano miejsca województw w rankingu według ogólnego taksonomicznego miernika potencjału ekonomiczno-finansowego przedsiębiorczości w danym roku.

Źródło: opracowanie własne.

ekonomiczno-finansowym przedsiębiorczości zadecydowały duże nakłady inwestycyjne na 1 przedsiębiorstwo zatrudniające powyżej 9 osób i jedna z największych wartości produkcji sprzedanej przemysłu podmiotów o liczbie pracujących powyżej 9 osób na 1 mieszkańca. Województwo podkarpackie w 2005 roku wyróżniało się natomiast jednymi z najwyższych nakładów na działalność innowacyjną na 1 przedsiębiorstwo przemysłowe. Był to również region o stosunkowo niewielkiej liczbie podmiotów gospodarczych wykreślonych z rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców oraz relatywnie dużej liczbie pracujących w podmiotach niefinansowych, prowadzących działalność gospodarczą na 1 przedsiębiorstwo i zatrudnio-

nych w sektorze B+R w przedsiębiorstwach na 10 tys. mieszkańców. W latach 2006–2007 w I klasie pozostały jedynie województwa mazowieckie i śląskie. Województwo śląskie zarówno w 2006 roku, jak i 2007 roku wyróżniało się największymi nakładami na działalność innowacyjną na 1 przedsiębiorstwo przemysłowe, a także dużą produkcją sprzedaną przemysłu podmiotów o liczbie pracujących powyżej 9 osób na 1 mieszkańca. W roku 2006 produkcja ta była tylko nieznacznie mniejsza od analogicznego wskaźnika dla województwa mazowieckiego, a w 2007 roku województwo śląskie zajmowało pod tym względem najwyższą pozycję w rankingu. W roku 2008 w klasie I znajdowało się tylko województwo mazowieckie.

Grupa województw o średnim potencjale ekonomiczno-finansowym przedsiębiorczości (II klasa) w 2005 roku liczyła trzy województwa: małopolskie, dolnośląskie i pomorskie. Małopolskie znajdowało się wśród liderów pod względem liczby zatrudnionych w sektorze B+R na 10 tys. mieszkańców. Dolnośląskie charakteryzowało się stosunkowo wysokimi nakładami inwestycyjnymi na 1 przedsiębiorstwo zatrudniające powyżej 9 osób oraz stosunkowo dużą liczbą podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców. Ostatnia cecha wyróżniała również województwo pomorskie. W roku 2006 do II klasy dołączyły województwa: wielkopolskie i podkarpackie, które spadły z I klasy oraz kujawsko-pomorskie, które awansowało z klasy III. W roku 2007 II klasę regionów opuściło województwo kujawsko-pomorskie, natomiast powiększyła się ona o województwa łódzkie i opolskie. Na uwagę zasługuje zwłaszcza awans województwa łódzkiego, które w 2006 roku znajdowało się w klasie IV. O awansie tym zdecydowały przede wszystkim: jedno z większych nakładów inwestycyjnych na 1 przedsiębiorstwo zatrudniające powyżej 9 osób, stosunkowo wysokie nakłady na działalność innowacyjną na 1 przedsiębiorstwo przemysłowe oraz relatywnie duża liczba zatrudnionych w sektorze B+R w przedsiębiorstwach na 10 tys. mieszkańców. W 2008 roku II klasa liczyła 6 regionów. Były to województwa: śląskie, dolnośląskie, wielkopolskie, pomorskie, kujawsko-pomorskie oraz podkarpackie. Kujawsko-pomorskie, które awansowało z III klasy w 2007 roku do II klasy w 2008 roku, wyróżniało się największymi, po województwie śląskim, nakładami na działalność innowacyjną na 1 przedsiębiorstwo przemysłowe.

Wśród województw o małym potencjale ekonomiczno-finansowym przedsiębiorczości (klasa III) w 2005 roku znajdowały się województwa: kujawsko-pomorskie i opolskie. W roku 2006 kujawsko-pomorskie awansowało do II klasy, a do opolskiego dołączyły województwa: lubuskie, lubelskie i podlaskie. W roku 2007 województwa lubelskie i podlaskie spadły do IV klasy, opolskie awansowało do II klasy, a do lubuskiego dołączyły kujawsko-pomorskie i świętokrzyskie. W roku 2008 w gronie regionów o małym potencjale ekonomiczno-finansowym znalazły się województwa: świętokrzyskie, a także małopolskie i łódzkie, które według klasyfikacji za 2007 rok należały do regionów o średnim potencjale ekonomiczno-finansowym przedsiębiorczości.

W grupie regionów o bardzo małym potencjale ekonomiczno-finansowym przedsiębiorczości (klasa IV) w każdym z analizowanych lat znajdowały się województwa: war-

mińsko-mazurskie i zachodniopomorskie. Pozycja województwa warmińsko-mazurskiego nie zaskakuje, ponieważ jest to region o stosunkowo niskim poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego. Obecność Zachodniopomorskiego w IV klasie może jednak budzić pewne zdziwienie, ponieważ jest to region, który z reguły zaliczany jest do województw o przeciętnym poziomie tego rozwoju. Wyjaśnieniem takiego stanu rzeczy może być fakt, że Zachodniopomorskie cechuje duży udział usług w strukturze gospodarki, a o jego obecności w klasie województw o bardzo małym potencjale ekonomiczno-finansowym zdecydowały m.in.: jedno z najmniejszych nakładów na działalność innowacyjną na 1 przedsiębiorstwo przemysłowe, jedna z najmniejszych wartości produkcji sprzedanej przemysłu podmiotów o liczbie pracujących powyżej 9 osób na 1 mieszkańca oraz stosunkowo niewielka liczba zatrudnionych w sektorze B+R w przedsiębiorstwach na 10 tys. mieszkańców. Zachodniopomorskie cechowało się również relatywnie małą liczbą pracujących w podmiotach niefinansowych na 1 przedsiębiorstwo, co jest związane z tym, że przeciętne przedsiębiorstwo usługowe zatrudnia mniejszą liczbę osób, niż przedsiębiorstwo produkcyjne. Zachodniopomorskie było także regionem o stosunkowo dużej liczbie podmiotów gospodarczych wykreślonych z rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców i relatywnie niewielkich przychodach podmiotów niefinansowych o liczbie pracujących do 49 osób na 1 podmiot. W roku 2005 oprócz Warmińsko-mazurskiego i Zachodniopomorskiego w grupie regionów o najmniejszym potencjale ekonomiczno-finansowym przedsiębiorczości znalazły się województwa ściany wschodniej: podlaskie i lubelskie oraz świętokrzyskie, łódzkie i lubuskie. Lubelskie, świętokrzyskie i lubuskie charakteryzowały się najmniejszymi nakładami inwestycyjnymi na 1 przedsiębiorstwo zatrudniające powyżej 9 osób. Łódzkie wyróżniało się najmniejszymi nakładami na działalność innowacyjną na 1 przedsiębiorstwo przemysłowe, natomiast lubelskie najmniejszą produkcją sprzedaną przemysłu podmiotów o liczbie pracujących powyżej 9 osób na 1 mieszkańca. Podlaskie, Świętokrzyskie i Lubuskie, podobnie jak Zachodniopomorskie i Warmińsko-mazurskie, były regionami o najmniejszej liczbie zatrudnionych w sektorze B+R w przedsiębiorstwach na 10 tys. mieszkańców. W latach 2006 i 2007 klasa IV liczyła cztery województwa. Były to: zachodniopomorskie i warmińsko-mazurskie (zarówno w 2006 r. jak i w 2007 r.), świętokrzyskie i łódzkie (w 2006 r.) oraz lubelskie i podlaskie (w 2007 r.). W roku 2008 w stosunku do 2007 roku klasa IV powiększyła się o dwa województwa: opolskie i lubuskie. Na uwagę zasługuje zwłaszcza Opolskie, które w 2007 roku znajdowało się w II klasie. W roku 2008 charakteryzowało się ono najniższymi, po zachodniopomorskim, nakładami na działalność innowacyjną na 1 przedsiębiorstwo przemysłowe. Podobnie jak województwo lubuskie, było też regionem o jednym z najmniejszych wskaźników liczby zatrudnionych w sektorze B+R w przedsiębiorstwach na 10 tys. mieszkańców. Lubuskie wyróżniało się oprócz tego *in minus* najmniejszymi nakładami inwestycyjnymi na 1 przedsiębiorstwo zatrudniające powyżej 9 osób oraz największą liczbą podmiotów gospodarczych wykreślonych z rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców.

Podsumowanie

Potencjał ekonomiczno-finansowy przedsiębiorczości województw w latach 2005–2008 był bardzo zróżnicowany. Największym potencjałem w każdym z analizowanych lat charakteryzowało się województwo mazowieckie. Niezmiennie na drugiej pozycji plasowało się natomiast województwo śląskie. Pod względem wartości ogólnego taksonomicznego miernika potencjału ekonomiczno-finansowego przedsiębiorczości znacznie jednak odstawało ono od lidera. Na dalszych miejscach w rankingu regionów, według poziomu potencjału ekonomiczno-finansowego przedsiębiorczości w poszczególnych latach badanego okresu, zachodziły zmiany. Generalnie wyższe pozycje w rankingu zajmowały województwa Polski zachodniej i północnej, lepiej rozwinięte pod względem społecznym i gospodarczym, a niższe – regiony Polski wschodniej i południowej, cechujące się niższym poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego. Do wyjątków należy zaliczyć wysoką pozycję województwa podkarpackiego, które w 2005 roku było trzecie w rankingu, a w kolejnych latach zajmowało 7. miejsce oraz niską pozycję województwa zachodniopomorskiego, które w latach 2005 i 2007 zajmowało ostatnie miejsce, a w latach 2006 i 2008 było 13.

W latach 2005–2008 zmianie uległa również klasyfikacja województw według poziomu potencjału ekonomiczno-finansowego przedsiębiorczości. W roku 2008, w porównaniu z 2005 rokiem, zmniejszyła się liczebność grupy województw o dużym potencjale ekonomiczno-finansowym przedsiębiorczości (w 2005 r. klasa ta liczyła 4 regiony, a w 2008 r. 1 region – Mazowieckie) oraz zwiększyła się liczba województw sklasyfikowanych jako regiony o średnim potencjale (z 3 w 2005 r. do 6 w 2008 r.). Niewielkie zmiany odnotowano natomiast w liczbie województw reprezentujących klasy regionów o małym i bardzo małym potencjale ekonomiczno-finansowym przedsiębiorczości. Może to oznaczać, że pozycja województwa mazowieckiego pod względem poziomu potencjału ekonomiczno-finansowego przedsiębiorczości w badanym okresie umocniła się, utrwalając międzyregionalne dysproporcje w tym zakresie. Traktując potencjał ekonomiczno-finansowy przedsiębiorczości jako ważne uwarunkowanie rozwoju regionu, należy stwierdzić, że istnienie tych różnicowań może utrudniać prowadzenie działań na rzecz harmonijnego rozwoju regionalnego w Polsce.

Literatura

- Grabiński T., Wydymus S., Zeliaś A.: *Metody taksonomii numerycznej w modelowaniu zjawisk społeczno-gospodarczych*, PWN, Warszawa 1989.
- Klasik A.: *Przedsiębiorczość i konkurencyjność a rozwój regionalny. Kluczowe pojęcia i metodologia*, [w:] *Przedsiębiorczy i konkurencyjny region w teorii i polityce rozwoju regionalnego*, red. A. Klasik, Biuletyn PAN KPZK, z. 218, Warszawa 2005.
- Kosiedowski W.: *Regiony Europy Środkowo-Wschodniej w procesie integracji ze szczególnym uwzględnieniem wschodniego pogranicza Unii Europejskiej*, WN UMK w Toruniu, Toruń 2008.
- Kurkiewicz J., Pocięcha J., Zając K.: *Metody wielowymiarowej analizy porównawczej w badaniach rozwoju demograficznego*, SGH, Warszawa 1991.

- Malina A.: *Wielowymiarowa analiza przestrzennego zróżnicowania struktury gospodarki Polski według województw*, Wyd. AE w Krakowie, Kraków 2004.
- Młodak A.: *Analiza taksonomiczna w statystyce regionalnej*, Difin, Warszawa 2006.
- Piotrowska-Trybull M., Reniecki P.: *Konkurencyjność polskich regionów wobec wyzwań globalizacji*, [w:] *Polityka rozwoju państw Europy Środkowo-Wschodniej. Aspekty makroekonomiczne i regionalne*, red. W. Karaszewski, S. Kunikowski, Oficyna Wydawnicza LEGA, Włocławek 2006.
- Pluta W.: *Wielowymiarowa analiza porównawcza w badaniach ekonomicznych*, PWE, Warszawa 1977.
- Pociecha J., Podolec B., Sokołowski A., Zając K.: *Metody taksonomiczne w badaniach społeczno-ekonomicznych*, PWN, Warszawa 1988.
- Sudoł S.: *Przedsiębiorstwo. Podstawy nauki o przedsiębiorstwie. Zarządzanie przedsiębiorstwem*, PWE, Warszawa 2006.

dr Maria Kola-Bezka
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
Wydział Nauk Ekonomicznych i Zarządzania
Katedra Integracji Europejskiej i Studiów Regionalnych

Streszczenie

Opracowanie dotyczy regionalnego ujęcia potencjału ekonomiczno-finansowego przedsiębiorczości w Polsce, rozumianej jako synonim sektora przedsiębiorstw działających w regionach. Zasadniczą część opracowania jest poświęcona zagadnieniu pomiaru potencjału ekonomiczno-finansowego przedsiębiorczości oraz międzyregionalnemu porównaniu jego poziomu w latach 2005–2008. Pomiaru potencjału ekonomiczno-finansowego przedsiębiorczości dokonano za pomocą metod taksonomicznych. Wyniki przeprowadzonej analizy wskazują, że w Polsce istnieją duże międzyregionalne różnice w zakresie poziomu potencjału ekonomiczno-finansowego przedsiębiorczości. Może to utrudniać działania prowadzone na rzecz harmonijnego rozwoju regionalnego.

ECONOMIC AND FINANCIAL POTENTIAL OF ENTREPRENEURSHIP IN POLAND BY VOIVODSHIPS

Summary

The paper concerns regional aspects of economic and financial potential of entrepreneurship in Poland. The entrepreneurship means enterprises operating in voivodships. Principal part of the paper is devoted to measuring of economic and financial potential of entrepreneurship by means of taxonomic analysis and making comparisons among regions during the period of 2005–2008. The results of the analysis show that in Poland there are huge differentiations between voivodships in the case. It may hamper activities for harmonic regional development.

